

В тези стихове смъртта, традиционно възприемана като край, разпадане и унищожение, е провидяна като създател, като демиург, който твори от хаоса или – нека го кажем направо – като Господ Бог. Заслужава си обаче да обърнем внимание на особения начин, по който реалният свят бива изтръгван от хаоса и бива облечен в плът – всъщност тази плът е привидна, тя е своеобразно видение или по-право – сън на смъртта. Смъртта *сънува* нашия живот, той е въплъщение на нейните видения, простиращи се „от век на век“, нашите светове – този на материята и този на съзнанието – всъщност се издигат и потъват като вълни от океана на нейната всепроникваща вездесъщост. Ролята на градивна сила, която въплъщава света от хаоса, в монотеистичните религии е отредена за Бога-създател – такъв е примерно Йехова в християнството и юдаизма. Идеята за *нереалната същност* на този свят обаче, за това, че той е лишен от реална субстанция и всичките му форми са обитавани от празнотата, че той може да бъде привиден, тъй като е *сън, видение или игра* на божеството или абстрактния дух, няма покритие в религиите на Запада. Ако трябва да търсим някакъв адекват, ще го намерим в Далечния изток – при будизма и хиндуизма¹⁰ – в концепциите за *мая* – привидната същност на реалността, измамният характер на реалното, за *шунята* – или празнотата, според която вещественото е съградено от празнотата и е всъщност танц на духовни енергии сред всеобемащото и обитаващо всяка форма нищо, за *лила* – или божествената игра, според която атман, или абсолютният дух, сътворява и движи нашия свят, разигравайки го като пиеса – и всъщност всеки от нас е маска, зад която се крие тази безначална и безкрайна духовна енергия, която винаги е била тук и винаги ще бъде.

Към това трябва да прибавим и факта, че и хиндуизмът, и будизмът – при това много по-ясно и в по-абсолютна степен – negliжират смъртта като абсолютен край и разпадане на всичко човешко. И двете религии (доколкото изобщо са религии¹¹) интерпретират смъртта като част от битието, мислят духовната субстанция като безначална и безкрайна категория, която се трансформира в различни форми и тела, но не може да

¹⁰ Тази теза е развита и в други публикации за поезията на Яворов на сродна тема – напр. в „Смъртта като *Arci motiv*“ в поезията на Яворов на Димана Иванова се казва, че в Яворовите стихове „смъртта е обвързана интертекстово с корпуса от будистки философски и литературни текстове, представящ я като висше познание и върховна истина.“

¹¹ Ако приемем, че критерият за религия е наличието на Бог-създател, те не са; при будизма Буда е просто човек, постигнал просветление и с това – своя максимален потенциал.